

rekt játék; nem csupán értelmezői horizont, amely koherens rendszert alkot a versekkel, hanem ironikus hang is, a folyamatos értelmezési kényszerre emlékeztető gesztus. Ezáltal az idézet egyszerre jelentésteremtő egysége és kritikája is a kötetnek – azonban közel sem autoriális pozícióban. Nem a mondó személy válik lényegessé (a kánon megkérdőjelezése?), hanem csupán az az állítás,

amit a mondata megtesz. Az igaz (hasonlóan a hamishoz) a mondatban létezik: „A hatalomra került beszéd / mutatja magán / mi is a nyomorék... / Raklapnyi itt a beszéd. / Beszéd van, nem mondat: / óránként raklapnyi beszéd. / *Parasztszolvencia és alsó értés*: / ez a beszéd, ez a beszéd! / *Pokolértelmű* itt a mondat: / hisz beszéd van, nem mondat, Pedig haza csak ott van, / ahol – mondat van.” (*Haza* 4.) A morál gyökere maga a mondat, egyszerre az érényes és az erkölcsstelen lakóhelye.

A kortárs magyar irodalom ismerős állítása: nem az a fontos, hogy a mondat mit ír le, hanem hogy van-e a valóságnak olyan eleme, amit a mondat leír. Valóság és mondat viszonya tételeződik itt, ez az a nyelvi tapasztalat, amely a pollághi lírának is alapvető eleme. A mondat itt nem csupán grammatika, hanem keletkezéstörténet, az Én támasza, az eszté-

tikum (és etikum) alapkategóriája („mondatba mártottan szép”). Nem pusztán közvetítő, hanem önálló entitás. „1. A valódi Olymposon / fogalmak ülnek. / 2. Ideációba kerülni annyi, / mint Olymposra jutni. 3. »Nem tudhatom, hogy másnak / e tájék mit jelent...«” Önreflexív líra, amely önnön szövegiségéről beszél, s egyúttal próbára is teszi önmagát: az új mondattan ismeretében megállja-e helyét az a szöveg, amely magát a mondatlant leírja. „Szó nem tör csontot – mondja Mikszáth. De!” (Esterházy Péter). Szükségképpen ez a tétje a kötetnek. Másképp nem mondat a mondat.

KOVÁCS PÉTER

(IAK – L'Harmattan Kiadó, Budapest,
2005, 88 oldal, 1200 Ft)

KRUSOVSZKY DÉNES:

Összes nevem

Krusovszky Dénes első kötete sikeres túlélési gyakorlat egy kasztrációs övezetben. A fiatal líra kollektív gégemetszésben él, a gonosz „apák” kivágták az ember torkából a fogalmakat. A fiatal költői nyelv vagy új, megélhető szubsztanciákat teremt, vagy a nyelvi kasztráció tudatában

próbálja felhasználni a „kihűlt helyek” poétikáját. Krusovszky az egzisztenciális-poétikai kifosztottságból formázza meg líráját: szégyenkezve tapogatja a *szépet*, mert attól szorong, hogy nem érdemelte ki.

Ha az apák indexre rakták a szavakat, akkor milyen szótár marad meg *saját*nak? A beszélő a hiány te-reiben lakik, nyelvi agorafóbiája szűk odvakba kényszeríti: „A folyo-

só végén balra / nincs semmi / az lehet a te szobád” (*Hosszú sétám végén*). Semmi-szobájában a költői Én tevékenysége örökölt tárgyakkal való hidedeg és abszurd bíbelődés. Kulcs, feszítővas, gyertya, lámpa, cipő, konzervnyitó. Krusovszky kötetében az apák öröksége egy transzcendenciától megfosztott tárgyiás líra: „A követ, amit utánam dobtatok, / még mindig a kezemben tartom” (*Az összes nevem*).

A halovánnyá purgált költői szótár harmonikus formákba rendezése a fiatal költő arányérzékét és túlélési stratégiáját jelzi, a finom struktúrákban való elidőzés elégikus panasszá oldja az üresség emlék-tárgyaival való kétségbeesett „gyermekjátékot”. Az apák által kifosztott nyelvi szobákat csak a költői tekintet formakultúrája képes elviselhető és „meggyászolható” terekké stilizálni: „A bol-dog ajtónak csak a / kulcslyuka maradt nekem” (*Egyre távolabb*).

Krusovszky az emlékezés megszál-lottjaként időtávtatba helyezi a rá ki-szabott „sötét vízzel teli pincét”. A nosztalgikus eltávolítás gesztusa felpuhítja a versek hangját, de mégis ez az eljárás az, ami következetes kiterjedést, az *átlagos* emlékdarab egyen-formáját szolgáltatja az egyes szövegeknek.

A túlírtág és a nyelvi elpuhulás veszélye akkor fenyegeti ezt az amúgy

precízen egyensúlyozó lírát, amikor az elégikus otthontalanság önelvezés-be fordul (pl. *Sírám, És új-ra indulnak*), és nem látni mögötte a valódi kiszol-gáltatottságot. Hiszen Krusovszky apátlan eredetként, vissza nem perel-hető gyerekszobaként te-

kint a versre, ami a sajátja, és még-sem: „A kezdő sort soha nem én / írom, aztán a többire / is csak engedélyt adok.” (*Alkonyodik*). Ez a hang paradox módon akkor biztos, ha *igazán* bizonytalan. El akarja magától hárítani a beszéd felelősségét, ez ma-gyarázza a könyv szövegeiben sűrűn felbukkanó idézőjeles sűgőhangok jelenlétét. Az apai kasztráció miatt csak mottóként merhet felfényleni a fiú „szánalmas, kicsi Ragyogása”.

Az egész kötet téje ennek a kiérdemelt ragyogásnak a finom „oda-súgása”, diszkrétan, aránytalanul nagy szavak nélkül: kerülőúton. Az apák elvitték a metaforákat és a töb-bi csodaszert, ezért is válhat Kru-

sovszky legjobban működő, magát a kötetet is meghatározó költői eszkö-zévé a hasonlat. A hasonlatok diszkrétén párhuzamos pályákon moz-gatják a letisztult szavakat, érintke-zésük szerény, de emberi fény: „úgy várok mint egy autóbaleset / hogy rám ne akarjon senki / várni mint a szavak várnak / az áthúzás utáni nyu-galomra / úgy várok” (*A várakozó szövege*). Ezek a hasonlatok nem erőszakolnak ismeretlen víziót az olva-sóra, csupán összedörzsölik a „ki-hűlt helyeket” a nyelvben, hátha elő-csalható még ebből a találkozásból egy eszköztelen, apátlanul is megél-hető *szép*.

NEMES Z. MÁRÓ

(Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2006, 80 oldal, 1000 Ft)

LADÁNYI-TURÓCZY CSILLA:

Sárkánynyelv

Van egy régóta dédelgetett elképze-lésem, amelytől valószínűleg min-den valamirevaló irodalomtörténész legalábbis a szívéhez kapna. Megfi-gyelésem szerint korunk naiv költői (az elvesztett életét sirató budapesti hajléktalan férfi és a halott férjét gyá-szólo kisvárosi tanítónő), bár általá-nos iskolai tanáraik Petőfi-, Ady- és József Attila-verseket bifláztattak ve-lük, leggyakrabban mégis a legré-

gibb magyar tollforgatókra jellemző súlyos, önismétlő, halmozó retorikával szólalnak meg. Talán pokoljárásuk csak így elbeszélhető.

Másik, kevésbé egyéni megfi-gyelésem pedig az, hogy aki a költé-szetet mindent betöltő hivatásként műveli és jártas a szépirodalom mű-helyeiben és táboráiban, elsősorban a sűrítés technikáival képes igazán kifejező művet alkotni.

Ladányi-Turóczy Csilla nem te-kinthető naiv költőnek, verseiben óriási és igen különös mintázatú műveltséganyagot mozgat, ugyan-akkor képes arra a bravúrra, hogy a húsavágó borzalomra úgy hívja fel figyelmünket, hogy abból az önis-métlő, súlyos építményből nem vonható el semmi.

Sűrít és kiterjeszt, élesen fogal-maz, kijózanító, néha szabályosan viszolyogtató szövegeket alkot úgy, hogy az önismétlő szövegkatedrálisok elférnek a farzsebében. Lírai én-je ugyanis túlnyomórészt nem haj-léktalan vagy özvegy (tehát nem fel-nőtt ember), hanem egy furcsa, torz gyermeki lélek. Épp annyira torz, mint minden gyermeké, aki kitepi a légy szárnyát, aki dühödt érdeklő-déssel szétrombolja kedvenc játéka-it. Nyugtalan és nyugtalanító. Ősi családi kapcsolatok fűzik a mitikus Bérház lakóihoz, boszorkányokhoz, lovagokhoz, tétován csoszogó ük-szülőkhöz. Néha felnőtt álarcját öl-ti. Aggok és gyermekek versei ezek, melyeket a magamfajta olvasó még a